



Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Тільки через глибоке занурення у складний, неоднозначний та динамічний світ міської екології можна виховати спеціалістів нової формації. Це мають бути не просто виконавці технічних завдань з озеленення, а справжні лікарі міського ландшафту, здатні критично оцінювати інформацію, аргументовано захищати екологічні пріоритети та створювати стійкі, безпечні та гармонійні простори для життя майбутніх поколінь. Інвестиції в інтелектуальний розвиток цих спеціалістів сьогодні є запорукою екологічної безпеки наших міст завтра.

Список використаних джерел:

1. Коваль, Н. М., & Лисенко, І. В. (2023). Формування критичного мислення майбутніх фахівців природничих спеціальностей в умовах невизначеності. *Інноваційна педагогіка*, 56(1), 112-118.
2. Мельник, А. О., & Ткачук, О. М. (2023). Інтеграція ГІС-технологій та інструментальної діагностики (акустичної томографії) в систему моніторингу міських зелених насаджень. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*, 33(2), 45-52.
3. Степаненко, О. В. (2022). Екосистемний підхід в управлінні міською зеленою інфраструктурою: виклики для професійної підготовки фахівців садово-паркового господарства. *Вісник аграрної науки*, 100(4), 67-74.
4. Koeser, A. K., Smiley, E. T., Hauer, R. J., & Kane, B. (2024). Tree Risk Assessment and Management in Urban Forests: Advanced Methodologies and Biomechanics. *Urban Forestry & Urban Greening*, 85, 127954.
5. Randrup, T. B., Jansson, M., & Sang, A. O. (2021). Urban open space management: A socio-ecological perspective for the 21st century. *Landscape and Urban Planning*, 214, 104166.

***ГАРМАШ Анна Василівна,
НАЗАРЕНКО Віталій Васильович***

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В
ПІДГОТОВЦІ ТА ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО»**

У сучасних умовах розвитку лісового господарства, що характеризуються зростанням антропогенного навантаження, кліматичними змінами та необхідністю забезпечення принципів сталого розвитку, особливого значення набуває формування у майбутніх фахівців здатності до критичного мислення. Це зумовлено тим, що професійна діяльність у галузі пов'язана з вирішенням складних, часто нестандартних завдань, які потребують не лише застосування набутих знань, але й їх глибокого осмислення, оцінювання та адаптації до конкретних умов.

У науковій літературі критичне мислення розглядається як інтегративна когнітивна здатність, що включає аналіз, синтез, оцінювання інформації, формулювання аргументованих висновків та прийняття обґрунтованих рішень [2]. На думку сучасних дослідників педагогіки та професійної освіти, під дане визначення підпадає сукупність інтелектуальних дій, спрямованих на перевірку достовірності інформації, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, а також прогнозування результатів діяльності, однак зазначений перелік не є обмеженим [7].

Згідно зі стандартами вищої освіти за спеціальністю «Лісове господарство», підготовка фахівців передбачає формування здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов [3]. У цьому контексті критичне мислення виступає необхідною передумовою реалізації інтегральної компетентності, оскільки забезпечує здатність до аналізу ситуацій, оцінювання альтернатив та вибору оптимальних рішень.

Особливістю лісового господарства як галузі, є її тісний зв'язок із природними процесами, що відзначаються високим рівнем складності та динамічності. Лісові екосистеми функціонують як багатокомпонентні системи, у яких взаємодіють біотичні та абіотичні фактори. У зв'язку з цим будь-яке управлінське рішення повинно базуватися на глибокому аналізі великої кількості змінних, включаючи кліматичні фактори, лісорослинні умови, біологічні особливості деревних порід, а також соціально-економічні чинники.

Критичне мислення в даному контексті проявляється у здатності:

- аналізувати стан деревостанів та виявляти закономірності їх росту і розвитку;
- оцінювати достовірність даних, отриманих у результаті польових та лабораторних досліджень;
- здійснювати порівняльний аналіз різних методів ведення лісового господарства;
- прогнозувати наслідки управлінських рішень у коротко- та довгостроковій перспективі [6].

Зазначені аспекти безпосередньо корелюють із програмними результатами навчання, які передбачають здатність аналізувати результати досліджень, оцінювати їх значимість та формулювати аргументовані висновки. При цьому важливо підкреслити, що ефективність таких дій залежить не лише від рівня теоретичної підготовки, але й від сформованості навичок критичного мислення.

У межах магістерського рівня освіти акцент зміщується на здатність до розв'язання складних задач дослідницького та інноваційного характеру [4]. Відповідно до стандарту, підготовка передбачає формування умінь аналізувати альтернативи, оцінювати ризики та прогнозувати наслідки прийнятих рішень. Під дані вимоги підпадають такі складові критичного мислення, як системність,

рефлексивність та здатність до аргументації, однак зазначений перелік не є вичерпним.

Важливим аспектом є також міждисциплінарний характер критичного мислення у лісовому господарстві. Фахівець повинен інтегрувати знання з лісівництва, екології, економіки, геоінформаційних систем, що вимагає здатності працювати з різноманітною інформацією та здійснювати її комплексний аналіз. У цьому контексті критичне мислення виступає як механізм синтезу знань, що забезпечує цілісне бачення професійної діяльності.

На рівні наукових досліджень критичне мислення набуває ще більшого значення. Згідно зі стандартами підготовки докторів філософії, здобувачі повинні вміти здійснювати критичний аналіз наукових праць, виявляти дискусійні та малодосліджені питання, формулювати гіпотези та перевіряти їх у процесі дослідження [5]. Це свідчить про те, що критичне мислення є основою наукової діяльності та необхідною умовою створення нових знань.

Аналіз навчальних та наукових джерел у галузі лісового господарства підтверджує, що ефективне управління лісовими ресурсами неможливе без використання аналітичного підходу [1]. Зокрема, у працях, присвячених сталому лісоуправлінню, наголошується на необхідності врахування екологічних, економічних та соціальних аспектів, що потребує комплексного аналізу інформації та оцінювання альтернативних сценаріїв розвитку. Таким чином, критичне мислення виступає ключовим інструментом забезпечення сталого розвитку галузі.

Важливим проявом критичного мислення у професійній діяльності фахівців лісового господарства, є здатність працювати в умовах невизначеності та обмеженості інформації [8]. Лісогосподарське виробництво характеризується тривалими біологічними циклами, що ускладнює можливість швидкої перевірки ефективності прийнятих рішень. У зв'язку з цим особливого значення набуває прогнозування, яке базується на аналізі наявних даних, моделюванні розвитку насаджень та врахуванні ризиків.

Окремої уваги заслуговує роль критичного мислення у впровадженні інновацій та цифрових технологій у лісовому господарстві. Сучасні технології, такі як геоінформаційні системи, дистанційне зондування Землі, математичне моделювання, відкривають нові можливості для аналізу та управління лісовими ресурсами. Водночас їх ефективне використання потребує здатності оцінювати достовірність даних, критично аналізувати результати моделювання та адаптувати технології до конкретних умов.

Крім того, критичне мислення є важливим чинником формування професійної відповідальності. Усвідомлення наслідків власних рішень, здатність оцінювати їх вплив на довкілля та суспільство сприяють формуванню екологічно орієнтованого підходу до ведення лісового господарства. Це відповідає вимогам щодо формування екологічного мислення та відповідальності за стан навколишнього середовища .

Важливим аспектом є також формування етичних засад професійної діяльності. Критичне мислення сприяє усвідомленню відповідальності за прийняті рішення, оцінці їх впливу на довкілля та суспільство. У цьому контексті воно виступає не лише як інтелектуальний інструмент, але й як основа професійної культури фахівця.

Згідно з нормативними документами, здобувачі освіти повинні демонструвати здатність діяти відповідально, дотримуватися етичних норм та забезпечувати якість виконуваних робіт [3, 4]. На думку розробників, ці вимоги передбачають не лише формальне дотримання правил, але й їх усвідомлене застосування, що неможливо без сформованого критичного мислення.

Таким чином можемо стверджувати, що критичне мислення є багатовимірною характеристикою професійної підготовки фахівців лісового господарства. Воно охоплює когнітивні, аналітичні, рефлексивні та етичні компоненти, які забезпечують ефективність професійної діяльності в умовах сучасних викликів.

Критичне мислення виступає не лише як окрема компетентність, але як інтегруюча основа всієї системи професійної підготовки. Воно забезпечує здатність до:

- комплексного аналізу природних та виробничих процесів;
- прийняття обґрунтованих управлінських рішень;
- впровадження інноваційних підходів;
- забезпечення сталого розвитку лісового господарства.

Оцінюючи формування критичного мислення, яке є одним із ключових завдань сучасної системи підготовки фахівців спеціальності «Лісове господарство» можна сказати, що ця здатність забезпечує перехід від репродуктивного засвоєння знань до їх творчого застосування та є необхідною умовою ефективної професійної діяльності та розвитку лісової галузі в цілому.

Список використаних джерел:

1. Ганжа З.О. Принципи організації сталого лісового господарства України. Науковий вісник НЛТУ України. Вип. 14.2, 2004. 206-209с.
2. Пометун О. І. Критичне мислення як педагогічний феномен. Український педагогічний журнал №2, 2018. 89-98с.
3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 205 "Лісове господарство" для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 05.12.2018 р. № 1342. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/205-Lis.hosp-bakalavr.21.10.2022.pdf> (дата звернення 20.04.2026).
4. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 205 "Лісове господарство" для другого (магістерського) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 05.01.2021 р. № 15. URL:

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/01/12/205-lisove-hospodarstvo-mahistr.docx> (дата звернення 20.04.2026).

5. Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 205 "Лісове господарство" для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2021 р. № 1459. URL:

<https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/12/29/205-Lis.hosp-dokt.filos.29.12.pdf> (дата звернення 20.04.2026).

6. Сенько Є.І. Організація, планування та управління на підприємствах лісового і садово-паркового господарств. Навчальний посібник. К.: Знання, 2012. 487с.

7. Терно С. О. Теорія розвитку критичного мислення. Навчальний посібник. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 108с.

8. Хрик В.М., Мазепа В.Г., Кімейчук І.В., Левандовська С.М., Ситник О.С. Сталий розвиток лісового господарства: навчальний посібник для другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності Н4 «Лісове господарство». Біла Церква, 2025. 288с.

ГЕДИКОВА Наталя Пилипівна

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасному інформаційному суспільстві, що характеризується розвитком новітніх інформаційно-комунікативних технологій, диджиталізацією та розгалуженістю інформаційних мереж, які забезпечують швидкий доступ знань і їх оперативне поширення, але водночас сприяють дисемінації дезінформації, фейків, і маніпулятивних вплив, особливого значення набуває розвиток критичного мислення як ключової компетентності особистості. Суспільно-політичні дисципліни відіграють важливу роль у формуванні цієї навички, оскільки вони безпосередньо пов'язані з аналізом влади та урядування, політичних відносин між акторами та інститутами на різних рівнях, ідеологій, правових і політичних інститутів та процесів, соціальних явищ, суспільно-політичних трансформацій тощо.

В українському освітньому просторі розвиток критичного мислення закріплений на нормативному рівні. Зокрема, Закон України «Про освіту» визначає його як одне із основний вмінь необхідне для «формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності» [1]. Водночас Концепція розвитку громадянської освіти

training system in a practical dimension	мислення у систему професійної підготовки у практичному вимірі	
Bohdan Vovk Critical thinking as a necessary component of the professional competence of a modern vocational education teacher	Вовк Богдан Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного педагога професійного навчання	39
Mariana Votkanych Development of critical thinking of philology students through the interpretation of a literary text in classes on Ukrainian literature of the modernist era	Вотканич Мар'яна Розвиток критичного мислення студентів-філологів через інтерпретацію художнього тексту на заняттях з української літератури доби модернізму	44
Yurii Hapon Developing critical thinking of future horticultural specialists in the process of monitoring urban green spaces	Гапон Юрій Розвиток критичного мислення майбутніх спеціалістів садово-паркового господарства у процесі моніторингу міських зелених насаджень	47
Anna Harmash, Vitalii Nazarenko The role and importance of critical thinking in the training and professional activities of specialists in the specialty "forestry"	Гармаш Анна, Назаренко Віталій Роль та значення критичного мислення в підготовці та професійній діяльності фахівців спеціальності «лісове господарство»	51
Natalia Hediikova Formation of critical thinking of higher education students in the process of studying socio-political disciplines	Гедікова Наталія Формування критичного мислення здобувачів вищої освіти у процесі вивчення суспільно-політичних дисциплін	55
Anatolii Hlushkovetskyi Developing critical thinking among higher education students when studying historical informatics	Глушковецький Анатолій Розвиток критичного мислення здобувачів вищої освіти при вивченні історичної інформатики	58
Nataliia Hordiienko Critical thinking as a factor in the effectiveness of psychological	Гордієнко Наталія Критичне мислення як чинник	61